

ОПОЗИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ФРАКЦІЇ «САМОПОМІЧ» У ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ

Плюралізм політичної системи як наявність альтернативних суб'єктів політики, які здатні впливати на процес прийняття рішень, є однією з визначальних рис демократії. Будучи потенційним суб'єктом влади та виразником думки певної частини суспільства, що має право впливати на визначення політичного порядку денного, опозиція як така є важливим об'єктом для наукового дослідження, а її функціонування – для практичного політичного аналізу. Сучасні політичні події в Україні обумовили актуалізацію проблеми опозиції для нашої держави, яка знайшла певне висвітлення у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі [1; 3; 6; 7; 8; 9]. Сучасні українські опозиційні партії демонструють різну політичну поведінку, яка є більш чи менш обґрунтованою та послідовною

Мета статті – дослідити діяльність фракції об'єднання «Самопоміч» у Верховній Раді України, яка характеризується політологічно виваженою, національно-патріотичною та послідовною опозиційністю до парламентської більшості та Президента України.

Парламентська більшість – це частина парламенту, яка в умовах парламентської форми державного правління бере на себе відповідальність за формування уряду та законодавче забезпечення його політики. Парламентська опозиція – та частина парламенту, що критикує уряд та обґрунтовує альтернативні способи законодавчого регулювання проблем, які він висуває. Противага уряду – це головне у діяльності парламентської опозиції, яка, крім іншого, формує також свій так званий тіньовий уряд. Визначаючи сутність поняття «парламентська опозиція», необхідно наголосити на тому, що її суб'єкти можуть не погоджуватись як із політичним курсом уряду, так і з курсом глави держави. Отже, діяльність парламентської опозиції спрямована на контроль за діяльністю уряду та глави держави; представлення альтернативних позицій; зміну офіційного політичного курсу глави держави та уряду; легальне усунення з посади глави держави або окремих членів уряду. [1, с. 1–2].

Важливим засобом конструктивного розв'язання суперечностей між інтересами різних соціальних груп та складовою механізму стримувань і противаг у відносинах влади й позиції є інституціоналізація останньої. Мова йде про організаційне оформлення та законодавче забезпечення її конструктивної діяльності. Це перетворює опозиційну силу у повноправного суб'єкта політичної діяльності, який має необхідні засоби впливу на державну політику. У демократичних країнах саме організована та інституціоналізована опозиція спонукає владу зважати на інтереси різних соціальних груп населення, впливає на прийняття рішень органами державної влади шляхом пропонування альтернативних напрямів розвитку та діяльності тих чи інших галузей і сфер суспільного життя [3, с. 2].

До базових функцій опозиції відносяться:

– аналіз і критика ідей і політики влади, а також поглядів і дій інших суб'єктів політичного життя; корекція базового політичного курсу;

– розробка і висунення альтернативних програм і інших проектів розвитку суспільства, іншого політичного курсу і конкретних дій у сфері економічної, соціальної, культурної чи міжнародної політики;

– забезпечення ротації політичної еліти, підготовка і висування нових політичних лідерів. Зауважимо, що в ряді випадків позитивну роль може відігравати не тільки системна опозиція, представлена в парламенті і місцевих органах влади, а й позасистемна, мета якої – докорінна зміна всієї діючої соціально-економічної і політичної системи. Становлення й функціонування інститутів як парламентської більшості, так і опозиції залежить від ряду чинників: характеру політичної структуризації суспільства, рівня розвитку політичної системи та ступеня відкритості публічного управління, форми державного правління, партійної і виборчої систем, парламентських традицій у країні [6, с. 4].

Аналізуючи функціонування парламентської опозиції в умовах незалежної України, можна стверджувати про загалом позитивну еволюцію її представницьких органів влади. Останніми роками опозиція стала більш компетентною, наполегливою, толерантною та цивілізованою. В Україні після останніх президентських виборів відбулися важливі демократичні зміни: проведено вільні парламентські вибори, існують свобода слова, свобода зібрання, свобода політичної конкуренції, сильна опозиція, активно розвивається громадянське суспільство. Однак за три постреволюційні роки так в не створено

демократичних інститутів, які захистили б і утвердили здобутки Майдану. Зокрема, зважаючи на українські політичні реалії, було б доцільно закріпити права коаліції більшості і опозиції в Регламенті Верховної Ради України, надавши цьому документові набагато більший юридичний статус, ніж він має тепер, – статус закону.

Отже, розглянемо діяльність у Верховній Раді України такої опозиційної сили як фракція Партії «Об'єднання «Самопоміч».

Лідером партії є міський голова міста Львова Андрій Садовий, а головою партійної фракції у парламенті – Олег Березюк. Об'єднання «Самопоміч» зареєстровано у Міністерстві юстиції України 29 грудня 2012 року; реєстраційне свідоцтво № 214-п.п. Своєю ідеологією партія визначає як «християнську мораль та здоровий глузд». Назва та ідеологія партії «Об'єднання «Самопоміч» запозичена від кредитних кооперативів, які з'явилися в Галичині на початку ХХ століття. Від них і було запозичено гасло: «В єдності – сила!» й такі принципи життєдіяльності як «Самоорганізація, самодисципліна, самоврядність» [5]. Загалом, «Самопоміч» – досить самобутня політична сила, яка заслуговує на те, щоб її називали новою українською партією ХХІ століття. Її діяльність є досить впливовою у багатьох регіонах України, особливо в західних областях держави. Основні цілі та завдання партії:

- надання консультативної та медійної допомоги активним мешканцям Львова, всієї України, які відстоюють свої конституційні права;
- забезпечення правової захищеності мешканців, сприяння реалізації їхніх прав та охоронюваних законом інтересів;
- проведення кампаній правової просвіти громадян;
- сприяння створенню та координація діяльності місцевих осередків самоорганізації мешканців;
- вивчення та узагальнення стану справ щодо соціальних, економічних, культурних, духовних та інших проблем сьогодення;
- пропаганда цінностей правової держави, громадянського суспільства та місцевого самоврядування, шляхів і методів їх досягнення в Україні;

Основні цінності «Об'єднання «Самопоміч»: будь собою, співпрацюй з іншими, допомагай тим, хто потребує!

Фракція «Самопоміч» після парламентських виборів 2014 р. входила у парламентську більшість до осені 2015 р. Її лідер Олег Березюк повідомив, що політсила переходить в опозицію: «Сьогодні, коли ми припинили свою діяльність в коаліції, починаємо будувати опозиційну силу, яка є протиположною, і буде пропонувати альтернативні рішення розбудови української держави. Разом з тим, будемо підтримувати ті рішення уряду та Президента, які, як ми вважаємо, є правильними і ефективними» [5].

Вже в опозиційному статусі «Самопоміч» висунула такі ідеї, заяви та законопроекти:

1. Головні з них стосуються змін до Конституції України. Так, 22 січня 2015 року у Львові відбулося засідання партактиву «Об'єднання «Самопоміч», на якому було прийнято рішення не брати участь у можливому голосуванні за зміни до Конституції. «Якщо будуть прийняті зміни до Конституції, ми вважатимемо, що це – державний переворот. Ми прокинемося в іншій країні». Один з пунктів Мінських угод передбачає проведення конституційної реформи в Україні, яка передбачає в якості ключового елемента децентралізацію (з урахуванням особливостей окремих районів Донецької та Луганської областей, погоджених з представниками цих районів), а також прийняття постійного законодавства про особливий статус «ДНР» і «ЛНР». Депутати Львівської міської ради прийняли рішення звернутися до Верховної Ради України із заявою про неприпустимість внесення змін до Конституції України, які узаконюють особливий статус окупованих територій Донбасу. У зверненні сказано: «Надання особливого статусу окупованим територіям Донбасу не має нічого спільного з децентралізацією і прямо суперечить статті 2 Конституції України, в якій йдеться, що Україна є унітарною державою. Зміни до цієї статті Конституції можуть бути ухвалені виключно на всеукраїнському референдумі всіма громадянами України». Юрій Мельник – член політичної партії «Об'єднання «САМОПОМІЧ» підкреслив: «Ми послідовно на усіх рівнях закликаємо парламент не приймати зміни до Конституції в частині децентралізації, адже вони запропоновані на угоду Росії і суперечать національним інтересам України. Під виглядом децентралізації нам фактично пропонують легалізувати окуповані території на Сході країни, амністувати сепаратистів, надати їм право призначати прокурорів, суддів, поліцію, нехтувати статусом української мови як єдиної державної» [4].

2. Фракція «Самопоміч» 17 листопада 2016 р. підготувала законопроект, який передбачає, що Регламентний комітет Верховної Ради не розглядатиме питання про зняття депутатської недоторканності. «Вже сьогодні ми можемо зробити так, щоби Регламентний комітет перестав бути тим органом, який перешкоджає зняттю депутатської недоторканності і допомогти людям, які є членами Регламентного комітету, стати більш незалежними і перестати заробляти на корупції через отримання коштів або привілеїв у зв'язку з тим, що розглядаються такі справи в регламенті» – зазначила член фракції «Самопоміч», заступник голови Верховної Ради України Оксана Сироїд [4].

3. «Самопоміч» активно підтримала законопроект про електронне декларування майна державними службовцями, що відповідає вимогам ЄС щодо заходів, необхідних для встановлення безвізового режиму. «Ми вітаємо вето Президента на попередній закон, ми закликали Парламент за нього голосувати», – заявив голова антикорупційного комітету Верховної Ради України, член фракції «Об'єднання «Самопоміч», – Є.Соболев [4].

4. Фракція партії «Об'єднання «Самопоміч» вимагає прийняти закон про окуповані території, який визначить шлях деокупації Криму і Донбасу. « Ні – особливому статусу Донбасу, який зруйнує українську суверенність в тій формі, як це прописано у Мінських угодах. Ні – виборам на Донбасі. Це політична атомна зброя, бомба, яка розірветься і знищить українську суверенність. Так, треба визнати окупацію Росією української території. Треба визнати, що це війна і агресія Російської Федерації. І прийняти в парламенті закон про окуповані території, який не лише визначить це, але й окреслить шлях звільнення тимчасово окупованих територій», – заявив О. Березюк – керівник парламентської фракції. Поки українські території тимчасово окуповані, держава повинна нарощувати свою економічну і військову потугу[4].

5. Позиція фракції «Самопоміч» щодо Бюджету-2017, принципів його формування така:

«1. Ми маємо навчитися витратити стільки, скільки ми заробляємо.

Розмір державного боргу України є критичним – лише його обслуговування буде коштувати Україні 111 млрд. грн. 2017 році. Тому доходи бюджету мають формуватися на підставі реалістичних прогнозів, а не оптимістичних сподівань.

2. Щоб люди були захищені, держава має стати ефективною.

Країна, яка є у війні, не може дозволити собі неефективне використання коштів. Ефективність: це по-перше – визначення мети витрат, по-друге – прозорий підрахунок витрат, по-третє – вимірний результат.

– Витрати повинні мати кінцеву вимірювану мету, яка дозволить оцінити ефективність в кінці бюджетного року.

6. 12 листопада 2016 р. «Об'єднання «Самопоміч» звернулося до партії Християнсько-демократичний заклик, що у Нідерландах, з проханням підтримати ратифікацію Угоди про асоціацію України з ЄС. «Український народ, – сказано у зверненні, – зробивши європейський вибір, почав боротьбу за цінності і принципи, які батьки-засновники ЄС заклали в його основу. Сьогодні народ України жертвує життям, захищаючи цінності, які поставила під загрозу Російська Федерація гібридною війною проти України і всієї Європи. Протягом останніх років Україна досягла великого прогресу в багатьох сферах. Однією з цих змін є Угода про асоціацію з ЄС, яке повинно було вступити в дію з 2016 року» [4].

7. «Самопоміч» – проти продажу землі без створення кадастрів. «Продаж землі без створення кадастрів означатиме лише дерибан». Таку думку висловив голова фракції Об'єднання «Самопоміч» О. Березюк під час зборів представників ініціативних груп Об'єднання «Самопоміч» 02.04.2015. Мораторій на продаж землі в Україні може бути знято вже наступного року. Аграрії побоюються таких змін, нарікаючи на високий рівень корупції в аграрній сфері.

Юрій Вдовиченко, голова Черкаської міської організації політичної партії «Об'єднання «Самопоміч» 29.09.2015 заявив, що: «Об'єднання «Самопоміч» розглядає це питання як таке, що не на часі. Сьогодні країна, позичає гроші, реформує систему влади, яка розпоряджається землею – не може дозволити розпоряджатися землями тій частині державної влади, яка скоро буде реформована. Усе повинне залишатися так, як є, поки не будуть реалізовані реформи.

У будь-якому випадку продаж ресурсів не є вигідним для держави. Тому що продаж – це повне відчуження, без права на повернення. І треба не допустити, що трапиться так: ми продаємо землю, а потім пошкодуємо, що це зробили, або зробили не так, як того хотілося б.

Якщо ми вже задекларували реформування влади, децентралізацію, то як можна казати про продаж землі?

При тому рівні корупції, який сьогодні спостерігаємо в країні, навіть аукціони не допоможуть здійснити продаж прозоро. Антикорупційне бюро у нас не працює. В Україні поки що неможливо організувати вільний, прозорий та вигідний для України продаж землі [4].

8. «Самопоміч» звернулася до Президента 7 липня 2016 р. щодо причин та умов відведення військ на Сході України. Народні депутати фракції «Об'єднання «Самопоміч» вимагають від Президента України відповідь на питання: хто уповноважував вести переговори від імені України і укладати нові Мінські домовленості та дав наказ про відведення військ на Сході України? «Мешканці прифронтових територій останніми днями виходять з протестами проти відведення військ. Жителі Станиці Луганської, Волновахи, Золотога, Петровська сьогодні бояться, що після відходу українських військ ці території, а також усі інженерні споруди, стратегічні об'єкти, будуть захоплені російськими найманцями, а населення опиниться в полоні бойовиків», – заявив народний депутат фракції «Об'єднання «Самопоміч» Семен Семенченко.

Спроби виконання попередніх Мінських домовленостей призвели до великих втрат наших військових та здачі українських територій бойовикам. «Ми до цього часу не знаємо, хто укладав домовленості про створення так званого «зеленого» коридору смерті в Іловайську. Далі було Дебальцево та інші Мінські домовленості, внаслідок яких ми втратили 5 тисяч квадратних кілометрів своєї території і всі «сірі», так звані буферні зони, були захоплені російськими найманцями», – наголосив народний депутат України з фракції «Самопоміч» Тарас Пастух.

«Ми бачимо цілий ряд порушень Конституції та Кримінального кодексу при підписанні Мінських домовленостей. Тому також звертались до Генеральної прокуратури із заявою про вчинення злочину за статтею 353 «самовільне присвоєння владних повноважень», – повідомив Тарас Пастух, член комітету з питань національної безпеки і оборони. У фракції заявляють: потрібно гарантувати безпеку громадян України і не залишати людей наодинці з російськими бойовиками, а також не допустити подальшої втрати українських територій [4].

Дивлячись на усі ці факти діяльності фракції «Самопоміч» можна зробити висновок, що дана політична сила командно-організована, містить у собі поєднання досвіду і сучасне бачення політичних проблем, впроваджує нові ініціативи для поліпшення функціонування влади та громадянського суспільства. Організація має чітку позицію, реагує на суспільні явища, здійснює громадський контроль, але не вдається до популізму, що властиве окремим опозиційним силам в Україні.

Дослідження зарубіжного досвіду та національних реалій дозволяє дійти наступних висновків для України:

- а) недоцільним є закріплення в законодавстві поняття «парламентська опозиція» та прийняття відповідного закону;
- б) неможливим є визначення чіткого переліку ознак, через які опозицію можна було б відмежувати від «не опозиції», тобто всіх інших суб'єктів політичної діяльності;
- в) недоцільно законодавчо визначати всі форми опозиційної діяльності – як інституційно оформленої (парламентської), так і інституційно неформальної;
- г) недоцільно диференціювати права членів парламенту або органів місцевого самоврядування залежно від їх приналежності до більшості або меншості [2, с. 134].

Література

1. *Взаємовідносини між урядом та опозицією: світовий досвід та українські реалії. Аналітична записка / М. Шаповаленко, О. Авксентьєв. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/oktober08/9.htm>*
2. *Даль Р. Поліархія. Участь у політичному житті та опозиції / Р. Даль. –Х.: Каравела, 2002.–216 с.;*
3. *Крига А. А. Інституалізація опозиції в Україні – шлях до демократизації державного управління / А. А. Крига [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej11/txts/10kaaddu.pdf>;*
4. *Офіційний твітер Самопоміч [Електронний ресурс]:Київ— Елект- рон. дані. – 2016. – Режим доступу: [https://uk-ua.facebook.com/samopomich.ua](https://uk-ua.facebook.com/samopomich.ua;);*
5. *Офіційний Facebook Самопоміч [Електронний ресурс]:Київ— Елект- рон. дані. – 2016. – Режим доступу : <https://uk-ua.facebook.com/samopomich.ua>*

6. Петренко О. Парламентська опозиція: європейський досвід і Україна / О. Петренко // *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2007. – Вип. № 12.
7. *Політична опозиція* : навч. посіб. / за заг. ред. В. А. Гошовської, К. О. Ващенко, Ю. Г. Кальниша. – К. : НАДУ, 2013. – 208 с.
8. Рудакевич О.М. *Політична культура національних спільнот: моногр.* / О. М. Рудакевич. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 352 с.
9. *Статус опозиції: вітчизняний та зарубіжний досвід, рекомендації. Інформаційно-аналітичне дослідження* / Лабораторія законодавчих ініціатив. Програма сприяння Парламенту України Ун-ту Індіани США. – К., 2006. – 34 с.